

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 40.

V Ljubljani, v soboto 3. oktobra 1903.

Letnik VIII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K, za četiri leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznake se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg šte. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznake se računajo po navadni ceni.

Kako bi izpadle nove volitve na Hrvatskem?

Iz Hrvatskega.

Sluti se, da bodo na Hrvaškem kmalu nove volitve. Tudi sedanji ban se hoče obdati s praviimi svojimi privrženci, a ne samo z ostanki Khuenove čete. Kako se bode ravnalo pri prihodnjih volitvah, pokazalo se je pri zadnjih dveh volitvah. V Daruvaru je bil na nogah ves uradni aparat, da ne prodre opozicionalec zedinjene opozicije, v Zlataru pa se oblasti niso vmešale v volitev, ker je imela čista stranka prava svojega kandidata proti zedinjeni opoziciji, kar morda tudi nekaj pomeni. „Obzor“ zato svari svoje somišljenike, naj bodo povsodi in vedno pripravljeni za nove volitve, da jih poklic k volitvi ne najde nepripravljene. Sicer je zmaga opozicije po sedanjem volilnem redu nemogoča, le ko bi Srbi potegnili z opozicijo, bi se moglo mažaronstvo streti, kar pa seveda ni verjetno, saj so ravno Srbi bili dozdej najvernejši oprode mažaronške vlade.

Znano je, da imajo Hrvatje med vsemi narodi v Evropi najbolj zastareli volivni red. Od vsega prebivalstva ima pravico voliti komaj 3°/_o, v nekih krajih le 0⁵/_o, a v Liki celo 0³/_o. Dokler se tedaj ne spremeni ta glasoviti (!) Khuenov volivni red, ne morejo računati Hrvati na zmago.

„Obzor“ je prinesel pred nedavnim tri pravdučne članke o volilni bilanci na hrvatsko opozicijo. Po njem je razdeljeno 88 volivnih katonov na pet skupin, in sicer prva skupina s čisto hrvatskim prebivalstvom, kjer bi morala opozicija zmagati, ko bi bilo le malo volivne svobode. Takih kotarov je 38.

V drugi skupini je 15 kotarov, kjer so Hrvatje v večini, ali odločujejo činovniki, Srbi in tujci. Tukaj bi se dalo težko zmagati, dokler bodo morali činovniki brez vsakega obzira podpirati mažaronstvo.

Tretja skupina je v srbskih rokah; oni imajo 15 kotarov, kjer vselej lahko zmagajo;

dozdej so seveda volili vedno v mažaronskem duhu.

V četrti skupini nimajo večine niti Hrvati niti Srbi, a ko bi se zedinili, bi mogli zmagati tujce in činovnike. Takih kotarov je 7.

V peti poslednji skupini pa je 16 kotarov, v kateri odločujejo tujci in činovniki tako odločno, da tukaj ni mogoče niti pomisliti na kako zmago sedanjem volivnem redu. In pomislite si! Med te kotare spada glavno mesto Zagreb 1. in 2. kotar, potem Osijek oba kotara, Varaždin in Zemun.

V mažaronskih rokah so tedaj največja mesta na Hrvatskem; zares slab znak za hrvaško inteligenco. Pod Khuenom je opozicija v prvi skupini zmagala l. 1897 v 32 kotarih, a ve se dobro, kakšne so bile volitve pod to ero; le malo svobode in Hrvati bi dobili gotovo vseh 38 kotarov.

V drugi skupini pa niso zmagali nobenkrat, ker so Srbi glasovali vselej z vlado. Ko bi Srbi sklenili s Hrvati zvezo, bi mogli dobiti vseh 12 kotarov druge skupine in gotovo tudi 15 kotarov tretje skupine, pa bi imela potem opozicija lepo večino. „Obzor“ trdi, da bi mogli Hrvati dobiti po najugodnejem volivnem redu kvečjem 50 poslancev, po sedanjem pa največ 40, tedaj niti absolutne večine. V slogi s Srbi bi mogla dobiti opozicija gotovo 60 poslancev, tedaj devet-tretinsko večino. Ti podatki „Obzorovi“ so utemeljeni po dosedanjih volitvah na Hrvatskem ter so jako poučni za Hrvate in Srbe. Komur je mar obstanek zajedniške hrvatske domovine, naj bo že Hrvat ali Strb, ta je dolžan delovati na to, da se Hrvati in Srbi zedinijo, da rešijo sebe gotove propasti, in da iztrgajo iz rok tujcem politično vodstvo na Hrvatskem. Glavno je, da se reši zemlja pohlepnege tujega življa, domače medsebojne zadeve se bodo potem mirno reševale na korist Hrvatov in Srbov, katere sedaj tujci izrabljajo v svoje pogubne namene. Le sloga vseh domoljubnih strank more popraviti na Hrvatskem zlo, ki ga je povzročila nesrečna Khuenovščina.

Zmernost in narod.

„Slovenec“ z dne 17. m. m. je objavil sledeče izvrstne misli in zelo zanimive podatke:

Med moralnimi in socialnimi težnjami sedanjega časa je zmernostno gibanje eno prvih in najvažnejših. Upliv alkohola razdira rodbinsko življenje, uničuje gospodarstvo in zastruplja generacijo. Zato delujejo vse resne socialne stranke na to, da se uživanje alkoholnih pijač kar moči omeji.

Ko so pri nas na Slovenskem nastopili prvi „abstinenti“, so bili obsojeni takoj kot neke vrste abnormalnost, kot prenapetneži in posebneži. No, kdor si po širnem svetu ogleda razne socialne in humanitarne ustanove, dobi o tem drugačne pojme. Čimbolj razjeda alkoholizem družbo, tembolj se dviga tudi reakcija proti njemu.

V Belgiji se predlaga, da se prepove uvoz in fabrikacija absinta. Na čaj in kakao je odpravljena carina, da se ljudem olajša njihovo uživanje. Na špirit in žganje pa so povišali davek.

Na Bavarskem so železniške oblasti z okrožno pozvale železničarje, naj pristopijo k železničarskem abstinentnem društvu ter sklenile, da podpirajo z denarjem društva, ki služijo temu namenu.

Danski vojni minister je prepovedal točiti vojakom alkoholne pijače v kantinah.

Na Norveškem aretirajo vsakega, kateri se na cesti kaže količkaj sumljivega, da je pregloboko pogledal v kozarec.

Švica ima alkoholni monopol. Posamezni kantoni so prisiljeni, da 10°/_o od tega dohodka dajo za abstinenčne namene. Ta denar se porabi za zdravljenje pijancev, za abstinenčna društva, za podporo brezalkoholnih gostiln, za poučne knjižice, za vzgojo otrok, katerih stariši so udani pijanosti itd. Po vseh večjih švicarskih mestih se dobe gostilne, ki ne točija vpijančljivih pijač. Vzdržuje jih „Ženska zveza za razširjenje zmernosti“.

Novodobne mumije.

Veliko zanimanje mej zdravniki in naravoslovci je vzbudila iznajdba dr. Marinija, neapolitanskega zdravnika. Prvi poskusi te iznajdbe so bili znani že pred tridesetimi leti. Od tega časa je privedel ta zdravnik svoje delo do ne navadne, zares čudovite dovršenosti. Iznajdel je novo metodo balzamovanja teles, ki je po spričevanju verodostojnih strokovnjakov pravo čudo. Ako imenujemo po Marinijevem načinu ohranjene človeške ude in cela trupla še mumije, je vzrok, ker nam še nedostaja pravega izraza za to Marinijevo umetnost, ki prekaša isto starodavnih Egipčanov.

Prve „mumije“ Marinijeve so bile l. 1867. na pariški razstavi in raznesla se je senzacionalna govorica, da je ponudil ta zdravnik cesarju Napoleonu čudno mizico, katere plošča je bila zložena iz okamenelih delov mozga, krvi in žolča človeškega v naravnih barvah, na vogalih mizice so bila človeška ušesa, da bi čula, kakor se je šaljivo izrazil, kritike nepozvanih sodnikov.

Ta čudna mizica je sedaj v slovečem muzeju Orfilu pri medicinski šoli v Parizu. Tedaj je bil pokazal dr. Marini cesarju Napoleonu in

njegovemu dvornemu zdravniku Nelantonu tudi roko egipčanske mumije, kateri je vrnil zopet podobo, gibčnost in prožnost človeškega telesa.

Nekaj časa so pozabili na Marinija, še le sedaj občudujejo zdravniki iznova njegovo iznajdbo, ko jo je pripravil do dovršenosti. V svoji delavnici v Neapolju ima pravi muzej mumij in po svojem načinu ohranjene dele človeških in živalskih teles. Ena posebna soba hrani mumije, obsegajoča celo zgodovino umetnega balzamovanja. To je cela vrsta balzamovanih delov, zlasti rok in nog po raznih načinih. Naslovi zdravnikov, večinoma italijanskih, ki so balzamovali trupla, so napisani na tablicah pri vsakem teh preparatov. V njih številu je tudi naslov slovečega Brunettija, katerega preparati so budili zanimanje na pariški razstavi l. 1867. in potem v Berlinu l. 1890.

Poleg tega se nahaja v muzeju zbirka preparatov Marinija samega v kronološkem redu, tako da se kaže napredek v tej umetnosti po novih metodah in zboljšanja korak za korakom. Vrhunec njegove spretnosti se kaže v preparatih rok in nog, ki so ohranile neizpremenjeno mehko in gibčnost. Kadar se držijo proti luči, solnčni ali umetni, se pokazujejo udje prozorni,

kakor človeško telo; kosti ni videti, opaziti pa so lahki zarisi kit. Po takih preparatih izvršuje dr. Marini kirurške operacije, kar dokazuje, kako koristne so za medicinsko vedo.

S to svojo metodo konservuje tudi človeške možgane, da so mehki kakor guma. Prav tako ima tudi preparate človeških glav z odprto lobanjo in neizpremenjenim obličjem.

V eni stekleni omari Marinijeve delavnice je videti popolnoma ohranjeno dete, kakor bi spalo; njegovi udje so prožni in gibki. Napis na dotični tablici pove: Ni coupe, ni interjection, t. j. da se je balzamovanje izvršilo brez noža.

Nič manj zanimivi so preparati, dokazi druge umetnosti Marinijeve, kakor kaže ona mizica, katero je bil Marini ponudil Napoleonu. Marini ima sedaj v svoji delavnici gladko brušeno in polikano ploščo, v mozaiku sestavljeno iz delov človeških ledic, jeter, vranice, srca in pljuč. Tako ima tudi okamenele posamezne dele človeškega telesa. Ako udariš s kladivom na nje, zazvene kakor kamen in tehtajo kakor kamen, očesi pa so kakor naravni.

Tretji način konservovanja, katerega je izumil Marini, so deli človeškega telesa prozorni kakor voda in brez duha kakor voda. V ste-

Na Francoskem je baron Rotschild daroval 250.000 za abstinenčne namene.

Kakor pije kranjski delavec žganje, tako pije Holanec mleko. Zato je pa tudi razloček med njima in njunim delom! V Amsterdamu sem opazoval, kako izborna upliva mlekarne na ves socialni položaj ljudstva. Mlekarne so večinoma zadružne. Po raznih krajih v mestu imajo velike zaloge. Po vseh ulicah so majhne pivnice, v katerih se toči sveže mleko v steklenicah. Razen tega krožijo po mestu vozovi z mlekom, da se lahko pije kar na cesti. S tem se doseže dvojno: Ljudstvo se ohrani zdravo in domače kmečko gospodarstvo dobi velik zaslužek. Holanec ne pozna več njiv: cela dežela je pašnik in vrt. Velik uvoz žita iz kolonij in iz Amerike dela domačemu kmetijstvu toliko konkurenco, da se Holanec več ne bori proti njej. Iz železničnega voza se vidijo povsod le velikanski travniki, na katerih se pase goveda izbornega plemena. Zadružne mlekarne in sirarne dajejo kmetu dobiček. Okoli mest so umetni vrtovi, v katerih se goje cvetlice in fina zelenjad. Mesto Harlem n. pr. živi skoro samo od izvoza finih vrtnarskih pridelkov.

Posebno zanimive so abstinenčne ustanove na Angleškem. Oficijelna državna cerkev je ustanovila jako razširjeno društvo „The Church of England Temperance Society“, katero izdaja dobro urejevan list „The Temperance Chronicle“. Poleg tega se pa posamezne sekte silno trudijo v boju proti alkoholizmu. V Londonu je že jako mnogo abstinenčnih hotelov (Temperance hotels). Med njimi so hoteli prve vrste, kakor tudi hiše z nižjimi cenami. Večinoma so to ustanove društev in so jako obiskani. Šel sem nalašč stanovat v tak „Temperance hotel“, da sem videl, kako je tako življenje. Hrano dajejo dobro in obilno, a tako, ki ne draži žeje. Glavna pijača je čaj z mlekom, dasi je na mizah vse polno steklenic z različnimi limonadami in podobnimi stvarmi.

Gostiln in kavarn v taki obliki, kakor na kontinentu, se v Londonu ne dobi. Gostilne, ki točijo pivo in vino, so sicer jako številne, a v njih se pije stoji. Anglež nima toliko časa, kakor Kranjec, ki sedi po cele poldneve v gostilni, kakor bi bil prismoljen. Kadar je žejen, stopi v „shop“, stoji izpije svoj kozarec in teče dalje. Tudi onega posejanja po kavarnah, katero je tipično za avstrijske zdeharje, tukaj ni. Časopisi se bero po javnih in društvenih knjižnicah. V mestni hiši n. pr. je taka javna knjižnica (Guidhall Free Library), v kateri je vsak dan na tisoče bralcev. Vodilni listi vseh strank so razgrnjeni na pultih. Politični listi se bero stoji. Več kot deset minut se en list ne sme brati, ker že čaka vse polno bralcev. En velik angleški list lahko po pet ljudi naenkrat bere. Svobodno se hodi od pulta do pulta. Znanstveni listi se bero sede. Vsak se giblje čisto prosto; še klobuka ni treba sneti pred nikomur. Enciklopedije in znanstvena dela dobi na zahtevo

vsakdo. Tako Anglež ne čuti potrebe kavarn in gostiln.

Na kontinentu se večina javnega življenja razvija po gostilnah. Ljudski shodi, javni govori itd. so skoro vsi po gostilnah. In pri tem se pije, razsaja in zabavlja. Anglež tega ne pozna. Kdor misli, da mora narodu kaj povedati, lahko svobodno pridiga okoli po cestah in po parkih; noben policaj se za to ne zmeni.

Emancipacija od gostiln in od alkohola — to je gotovo ena najnujnejših potreb, da pride ljudstvo do treznosti in do mirnega prevdarka svojih potreb. Taki narodi, kakor je slovenski, ki gine po številu in po energiji, pa se morejo ohraniti samo, če goje zmernost, treznost in delavnost v izredni meri.

Če se to ne doseže, bodo narodi, ki imajo močnejše individualnost, izpodrinili Slovence, kakor je belokožec izpodrinil Indijanca.

Poročila iz mest in trgov.

Iz Idrije. 28. septembra. Pričakovali smo o priliki otvoritve naše mestne realke posebnih hvalespevov v liberalnih časnikih o naši napredni gospodi. In to ne brez vzroka. Saj tak dan je vendar pomenljiv za malo mesto, in visokošolci pridni dopisniki „Slov. Naroda“ so bili še tu, in znani sotrudnik prejšnje „Jednakopravnosti“ tudi še ni dejal peresa iz rok. A glej, dobimo v „Slov. Narodu“ daljši dopis, a poje le miserije celo napredni gospodi in zabavlja ter laja čez klerikalce.

V začetku dopisa pravi namreč, da je mestni zastop stal skoro popolnoma osamljen, ko je sklenil, da ustanovi mestno realko. Pretežna večina prebivalstva je iste dni hrumela in vršala nad občinskim odborom in klevetala, da bo taisti uničil mesto in njega prebivalstvo z osnovanjem mestne realke. Sploh je našel mestni zastop malone na vseh straneh, tudi na takih, kjer on ni pričakoval, samoglave, zavratne in kratkovidne nasprotnike.

Tu pač govori dopisnik resnico. Tudi naprednjaki se niso ogrevali za realko, a njih večina tudi še sedaj ni svoje sodbe premenila. Zakaj ne? Zato ker je videla in še vidi, da bi bilo z gimnazijo bolj ustrezno vsem slojem prebivalstva. Kdor ni risar, ne bo kaj prospeval na realki, na kateri je risanje glavni predmet, tudi s pridnostjo se malo doseže, ako nima daru za to stroko. In risanje dela največ zapreke našim dijakom. Le pogledimo zadnje „izvestje“ in takoj zapazimo, da ni bilo v obeh razredih niti enega odličnjaka iz Idrije. Nahajamo sicer pet dijakov debelo tiskanih, a vsi so od drugod, ko so pa dospeli naši dijaki iz kranjske ali ljubljanske gimnazije letos na počitnice, so prinesli spričevala, da so bili na gimnaziji odličnjaki. Kako veliko število jih je na realki, kako malo na gimnaziji.

Kako široka pot je odprta iz dokončane gimnazije na univerzo, posveti se raznim strokam, za kar ima veselje in nagnenje, kako ozka pa je pot, ki ga vodi po dokončani realki k strokovni izobrazbi? Koliko stipendij je zopet na univerzah, a kako malo podpore pa na tehnikih. In celo na akademijah lažje shajajo visokošolci, ki so zdelali gimnazijo, kakor njih tovariši iz realke. Res da jim manjka spretnosti v risanju, a v kratki dobi si ga toliko prilaste, da jim zadostno služi v njih stroki, a v drugih predmetih veliko bolj napredujejo gimnazijci, kakor realci. Duševna podlaga gimnazijcev — samostojno mišljenje in modroslovna izobražba — daleč prekosi oni nivo, na katerem stoje dijaki po dokončani realki, in ta jim po višjem in težjem poduku na visoki šoli vse boljše služi.

Vse to ve naše prebivalstvo, in naj bodo tudi naprednjaki, za te ni istega mišljenja za novi naš zavod, kakor ga nekateri pričakujejo.

Naravnost laž pa je, ako se trdi, da je klerikalna stranka v Idriji delala zapreke pri ustanovitvi realke in to kar v moralnem in duševnem obziru. Koliko so se trudili ravno v Idriji službujoči duhovniki za povzdigo in višjo izobrazbo mladine v našem mestu, to je popisal in iz aktov posnel prof. Pirnat, ravno v obeh „izvestjih naše realke“. Le berite ali vprašajte stare ljudi, pa boste družega mnenja, ako imate količkaj dobre volje. Tudi sedanja klerikalna stranka se tej struji ni odsegnila. Delala je za razširjenje razredov za naša dekleta, prižela je pred nekaj leti akcijo za državno gimnazijo v Idriji, in ona je priborila strokovno čipkarsko šolo, ki se je že otvorila. Ko pa je mestni zastop pri ministerstvu se na Dunaju hvalil, da smo Idrijčanje toliko premožni, da lahko iz svojega plačamo in vzdržujemo realko, tedaj je klerikalna stranka spoznala, da bi bil vsak korak za državno gimnazijo brezvspešen, a novemu zavodu ni hotela delati prav nobenih ovir. Ako imenujete dekana, Osvalda, Novaka kot glavne nasprotnike realki, se zelo motita. Kdo pa je do sedaj toliko podpore realcem naklonil, kakor ravno dekan. Sedaj je na zavodu 173 dijakov, ogromna večina Idrijčanov. Kdo jim je pa zastoj naredil krstne liste in se prostovoljno odpovedal vsaki taksi, da bi vmogočil tudi najrevnejšemu vstop na realko? Skupna svota vseh taks daleč presega svote, katero je dosedaj daroval kak pokrovitelj podpornemu društvu za dijake na naši realki. In kdo bolj vnema dečke na naši rudarski ljudski šoli k pridnemu učenju kakor ravno Osvald in Novak, da bi prinesli kolikor mogoče največ podlage za višjo izobrazbo na realki.

„Oni so motili starše in tako odvrnili mnogo mladeničev od novega zavoda“, trdite. Na dan z imeni, če jih je res mnogo, vsaj en par jih naštejte! Tako pavšalno obrekovanje, pa vam ne dela časti, vam, ki se ponašate z višješolsko izobrazbo.

Celo dr. Šusteršič mora med nasprotnike

klenih posodah, napolnjenih s to tekočino, hrani kose volovskega mesa, ki je videti sveže, kakor od ravnokar zaklanega vola. Prav tako so ohranjeni zeleni fižolovi stroki in celo rastline. Naposled hrani v posebni steklenici človeško kri v tekočem stanu temno-rudečo. Napis je na steklenici: „Garibaldi-Aspromonte“ t. j. kri italijanskega puntarja, katero je prelil v bitvi pri Aspromontu, kjer je bil ranjen in vjet.

Dr. Berkhan, zdravniški svetnik iz Brunšvika, ki je posetil Marinija v Neapolju in zvedel za njegov sloves iz strokovnih listov, izraža veliko začudenje, da je Marinijeva umetelnost še tako malo znana in razširjena po Evropi. Še le sedaj je vzbudila iznajdba italijanskega zdravnika vnovič zanimanje. Marini ima tudi priznanja od Rokitanskega in Bilrota, ki sta ga povabila, da bi razkazal svoje preparate na mejnarodnem shodu zdravnikov na Dunaju. Dr. Berkhan je svetoval svojemu neapolitanškemu kolegi, naj bi izdal knjigo, ki bi obsegala natančen opis raznih načinov, po katerih konservuje človeška trupla; tako delo bi mu pridobilo slavo ter mu ovekovečilo njegovo ime v medicinski zgodovini.

Dr. Marini pa ne kaže volje, da bi se

ravnal po tem nasvetu; dokazal pa je svojemu gostu, da je njegova metoda že davno znana v Italiji, zlasti v Neapolju ter se tudi praktično uporablja.

Dr. Berkhan in Marini sta se podala skupno na pokopališče neapoljsko „Campo Santo“. To pokopališče leži na griču. Tukaj so izdobljene votline, kakor predali, ena nad drugo v skalnate stene, kamor vlagajo mrtvece; tuptam so zazidane kapelice kot rodbinski grobovi. V globini je altar s podobo kakega svetnika, v stranskih stenah so pa predali za rakve.

Marini je imel ključke od nekaterih takih rodbinskih grobov; odprl jih je ter povabil svojega kolego, naj vstopi. Tu so bili v predalih steklene rakve z mrliči, balzamovani po metodi Marinijevi. Trupla so bila popolnoma ohranjena, poteze obličja natančno izražene. Pravo mojstersko delo Marinijeve umetnosti je truplo nekega Ferrota, neke bogate in v Neapolju dobro znane rodbine.

Dandanes, ko se vrti vprašanje, naj se li mrliči pokopavajo ali sežigajo, je vredno uvažati tretji način njih ohranjanja, namreč po Marinijevi metodi. Po nekaterih laških pokopališčih so zastopani vsi trije načini: pokopavanja, seži-

ganja in balzamovanja po Marinijevi metodi, tako n. pr. na prekrasnem pokopališču v Milanu, kjer je na pokopališču „Tempio del crematorio“ tudi sežigališče.

„Še vedno kakor nekdanj?“

(Selko.)

Janko Selič je slonel na oknu male podstrešne sobice in opazoval, kako je zahajalo poletno solnce, kako se je zemlja vedno bolj zavijala v hladni mrak. Opazoval je vse to in bolešno vzdihnil: kakor nekdanj!

Zazvonilo je zdravo Marijo. Pri sv. Ožbaltu gori na Primskovem vrhu se je oglasil najprvo majhen zvonček. Kot bi jih vzbudil iz sladkih sanj, so mu odgovarjali zvonovi: sv. Volbenka na Rebri, sv. Petra in Pavla na Ravnici, sv. Jakopa na Olševku. Če je bil popolnoma tih večer, razločevali so se glasovi vseh. Ko so naposled utihnili podružniški zvonovi, zapel je mogočno farni zvon. —

Tako je bilo že tedaj, ko je Janko pase krave in podobno rogač. Tako je bilo, ko se je šetal kot dijak v gozdiču za vasjo, tako je tudi

češ, on je pri poljedelskemu ministerstvu kajfal uradnike, naj ne bodo naklonjeni našemu novemu zavodu. Da, dr. Šusteršič je bil izposloval izdatno podporo pri poljedelskem ministerstvu za državno gimnazijo v Idriji, pridobiti je hotel še poslance iz češkega in poljskega kluba, da bi bili uplivali na ministra za uk in bogočastje na korist novemu zavodu. A sredi tega pogajanja je prišla deputacija našega mesta na Dunaj prositi za realko na mestne stroške. Ko je videl, da je kaj tacega ministru zelo po volji, ker mu ni potreba misliti, kje bode denar dobil za novo srednjo šolo, ker ga je te skrbi tako blagodušno rešil naš mestni zastop, tedaj se ni brigal več za to zadevo, ker ga tudi klerikalna stranka v Idriji potem ni več prosila, še kaj delovati za gimnazijo.

Da bi pa dr. Šusteršič še potem delal kake zapreke na višjem mestu, naj ovirajo realko v Idriji je naravnost smešno in njegovemu blagemu značaju popolnoma nasprotno. Mestni zastop, po svoji ogromni večini liberalnega mišljenja je imel vso moč v rokah, on s svojim denarjem prosto razpolaga, v tem ga ne ovira ne minister, ne poslanec. Ako je šlo pozneje tako trdo za stavboni prostor in je moralo mesto šteti 54.000 kron za malo vrtno parcelo je naravno, saj se je bahalo, da smo bogati.

To je resnica, za katero ve vse prebivalstvo našega mesta, saj se je vse očitno godilo in „Slovenski List“ je stvarno poročal o dogodkih in napravah našega mesta. Katoliško narodna stranka se je vedno potegovala za kako višjo šolo v Idriji, ker se ji smili toliko mladine brez dela, a ko bi se višje izobrazila, bi lahko pri nas ali drugje prišla do boljšega kruha, kakor ga imajo njih očetje. Če se je bolj ogrevala za gimnazijo, kakor za realko, je prav imela. Saj to dopisnik sam prizna, ko toži čez svoje somišljenike, da so trmoglavci, zavratni in kratkovidni nasproti realke.

In obnašanje napredne gospode tudi ne more posebnega spoštovanja in zanimanja za naš zavod vtisniti. Pri otvorjenju se je napravil banket na kvaterni petek. Povdarjalo se je in tudi natisneno — glej izvestje naše realke za šolsko leto 1901/2 stran 14, da se bode mladina odgajala „Bogu v hvalo“. Kaj si mislijo dijaki; cerkvena zapoved govori „zdrži se mesnih jedi“ v petkih, in še posebej v kvaternih petkih. A tu se pa proslavlja imeniten dan otvorjenja s tem, da se prelomlja in to očitno cerkvena zapoved. To je res Bogu v hvalo. Ko Zveličar sam pravi: Kdor cerkve ne posluša, naj bo kakor očiten grešnik. S takim počenanjem ne boste pridobili zavodu ugleda ne veljave, in naj se tudi baron Hein banketa vdeleži, ker on je veliko manj, kakor oni, ki nam je zapovedi dal.

Metlika. Preteklo nedeljo smo imeli v Metliki na lepo okrašenem vrtu g. Makarja ml. veselico. Za Metliko je bila ta veselica nekaj nenavadnega, vsaj o kakem pevskem zboru tu

doslej ni bilo ne duha ne sluha. Odkar pa je prišel spomladi sem pevovodja g. Mihelčič, je zavlada prava živahnost glede petja. V kratkem času se je namreč posrečilo izbrati iz mesta in okolice nad petdeset najboljših pevcev in pevk. S tem pevskim zborom je stopil gosp. Mihelčič zadnje nedeljo javno pred občinstvo. O tej veselici ne bi mi sicer ničesar poročali v svet, ko se vendar vse take prireditve vršijo na sličen način, če se ne bi neka nevoščljiva in hinavska kultura napihnila, hoteča že naprej osmešiti požrtvovalno prizadevanje vrlega pevskega zbora in odvrniti od udeležbe prebivalstva. Mislili smo sicer vedno, da se v takih čisto narodnih stvarih pač ne bode delalo nikake razlike, kakor jo pošteni narodnjaki ne delajo nikjer. V Metliki se je pa dobila propalica, ki je namazala nekaj vrstic na papir in jih poslala „Narodu“, ki je seveda po svoji stari navadi hlastno posegel po lažeh, češ, „Marijino društvo v Metliki“ prireja veselico, na katero bodo prišle samo „pristne device in devičarji“. Toda „Narodu“ in njegovemu bradatemu dopisniku je docela spodletel neumni in hudobni napad na „pristne device in devičarje“. Navzoče občinstvo je dalo s svojo udeležbo najsijajnejše zadoščenje vrlim pevcem in pevkam in se je z velikim ogorčenjem nad dopisnikom zgražalo. Do štiristo prijateljev poštenega petja in zabave se je zbralo na vrtu iz najodličnejših meščanskih družin in okolice, tako da nismo prav nikogar pogrešali. Burno odobravajoč sleherni pevsko točko je izreklo ljudstvo uničevalno obsodbo nad podlim pisarenjem „Narodovega“ mazača. Iz posebne prijaznosti sta sodelovala pri pevskih točkah tudi abiturijenta g. Robida iz Ljubljane in domačin g. Bajuk. S svojim krasnim tenorjem je zlasti g. Robida kar prevzel vse poslušalce. Bodi mu izrečena najlepša zahvala za njegov trud!

Po petju se je vršila še tudi tombola, ki je s svojimi šaljivimi dobitki izvabila dokaj smehu in dovtipov. Bil je že trd mrak, ko smo se razhajali ob končani veselici v svoje kraje v veseli nadi, da bi se nam kaj kmalu zopet nudila prilika čuti krasne glasove domačih pevcev in pevk, v nadi pa tudi, da se bodo vdeležili v bodoče takih veselici tudi oni, ki so se oplašeni po „Narodu“ poskrili za štiri stene preteklo nedeljo v občno veselost vseh udeležencev.

Domače novice.

Gg. naročnike prosimo, da nam še tekom tedna blagohotno poravnajo za ostalo naročnino. Prosimo, naj bi se na ta opomin oziral vsak naročnik. Istotako prosimo gg. naročnike, naj bi stvari, ki se tičejo dostavljanja lista, naslovili vedno na upravnništvo in ne na uredništvo, kakor se sedaj često zgodi.

Atentat na ravnopravnost. Iz Celovca se nam poroča: Z 29. septembrom t. l. je bil član

19. drž. tem. zakona iz leta 1867., št. 142, za Koroško takorekoč odpravljen! To, ni več in nič manj, pomenja postopanje sodišča v Rožeku na razpravi, ki se je ta dan tam vršila. Stvar je bila na kratko sledeča. Odvetnik dr. Brejca je za 14 slovenskih posestnikov iz Št. Jakobske župnije vložil civilno tožbo zoper nekega Št. Jakobčana — domačina, torej Slovenca. Za tožbo je bil narok za razpravo v slovenskem jeziku razpisan. Na razpravi pa je sodnik nakrat izjavil, da se bo razpravljalo nemško in tako tudi pisal zapisnik, češ da on slovenski ne razume. Dr. Brejca protestira, sklicuje se na državni temeljni zakon o ravnopravnosti narodnosti in jezikov, na ministerske odredbe in dosedanjo prakso — toda sodnik stori formalni sklep o tem smislu, da se bo razpravljalo v nemškem jeziku, ter zapove dr. Brejcu, da mora govoriti nemški, sicer bi znale nastopiti neljube posledice. Toda dr. Brejca se ne uda, v obširnem govoru obrazloži tožbo v slovenskem jeziku in stavi svoje predloge. Nasprotnikov zastopnik dr. Mitteregger — (zapomnite si imena teh nestrpnih nemško-nacionalnih odvetnikov, Slovenci da boste vedeli še dalje svoj slovenski denar njim nositi!) — se srdito zaletava v dr. Brejca, očitajoč mu, da zanaša politično agitacijo v sodno dvorano, in končno zahteva, da naj se dr. Brejca, ker noče nemško razpravljati, kar kratkomalo vpričo njega kontumacira. Tu pa je sodnik nakrat iz koncepta padel. Očividno na to ni bil pripravljen, da bo dr. Brejca imel pogum klubovati visoki modrosti njegovega sklepa; prišel je v škripce: ali izvajati posledice iz svojega sklepa v tem smislu, da bi dr. Brejca kakor stranko, ki odgovora dati noče, kontumaciral — ali pa preklicati storjeni sklep. Našel je jalov izhod — poklical je nekega pisarja, da naj bi tolmačil, toda mož se je tega tako ustrašil, da je v hipu vso slovenščino pozabil. Sodnik na to pokliče kanclista, ki je ob enem vodja zemljiške knjige; dr. Brejca ugovarja, da mož kot tolmač ni zaprisežen, toda sodnika to nič ne gane; a glej smola, tudi kancelistu, ko bi imel dr. Brejčeve navedbe predstavljati, zmanjka sape, češ, da ima sicer spričevalo o znanju slovenščine, da pa nove — slovenščine, ki jo govori dr. Brejca ne „zastopi“. — Konec: sodnik razglasi sklep, da se razprava v ta namen preloži da se bo za prihodnjo razpravo dobilo tolmača, stroške preložitve pa da ima trpeti dr. Brejca, ker je s svojo trdovratnostjo preložitve povzročil! To je suhoparna resnica o dogodku, ki kriči v nebo. Torej en mlad fanatičen nemški nacionallec v slabo pristoječi mu sodniški kuti si drzne z nečuvno frivolnostjo in lahkomišelnostjo prevreči temeljne zakone, kakor bi pihnil — in sme uverjen biti, da ga zato kot kaznen čaka k večjem — avanzament! Prav kakor na Turškem! Za danes samo toliko. Razume se, da se bodo storili potrebni koraki, da nemško nacionalna drevesa ne zrastejo do nebes, toda zabiti ne smemo, da imamo v Gradcu prijatelja, ki so sodniki à la

sedaj, ko sloni kot bolnik na oknu svoje male sobice.

Iz daljave se je zaslišalo petje. Grabljice so se vračale domov in kdo bi zabranil slovenski deklici, da ne bi pela? Če je otožna, če hoče biti nagajiva, če je vesela, za vse ima takoj pesmico.

Daleč zadaj so šli kosci. In postal je malce mladenič-korenjak, da izbere iz množice pevknjen glas. Ko se mu je to posrečilo, zaukal je glasno, kot bi hotel povedati celi naravi, da je srečen in zadovoljen. Tudi pevka spozna, kdo je zaukal, in lahko tresenje njenega glasu jo izda tovarišicam.

Vedno bližje se sliši ukanje. Hitri mladeniči gotovo dohite pevke pred vasjo, da jim voščijo lahko noč predno se razidejo na vse strani. Tako je bilo že zdavnaj, tako je bilo, ko je skakal Janko še kot otrok po vaških travnikih, ko se je mudil kot dijak v teh krajih — sploh vedno je bilo tako.

In tiho je ponovil Janko: „Še vedno kakor nekdanj“.

Polagoma se je stemnilo. Skozi okna so se zasvetile luči, zaslišal se je govor delavcev, ki so večerjali.

Nato je zaslišal srebrni glasek sosedove Anice. Pomivala in pela je v kuhinji. Okno je odprla, dobro vede, da stoji pod Laznikovim skednjem mladenič, ki bi neprijazno pogledal tistega, ki bi si upal motiti sladko petje. E lansko leto je bilo tudi tako, a bogataš ni hotel dati svoje edinke siromaku in dosedaj se še ni premislil. Zato pa so glasovi, ki prihajajo iz grla Anici, otožni in žalostni. Le včasih zapoje morda nehote bolj veselo in mladenič pred podom se zgane in povzdigne glavo — češ, kaj je temu vzrok? Morda se celo nekoliko pojezi na razmere tega sveta, zakaj niso vsi enako bogati, zakaj tako visoko čislajo denar, ki ga ravno on nima. Zakaj ne določi vrednosti človeku krepka desnica, ki zna prijeti za vsako orodje.

Naposled je potihnilo vse. Sladki spanec je prevzel celo vas. Popeljal je nedolžne otročiče v rajske vrtove, a starčku je odvzel skrbi in težave. Janko je še slonel pri oknu. Gorke sapice so pihljale in to mu je dobro delo. Premišljal je. Kar pred leti, kakor nekdanj je v vasi. A čez nekoliko časa se je bridko nasmehnil, češ, in zame vendar ni — kakor nekdanj. — Zame je drugače. Saj bolnik, ki nima upa, da bi ozdravel in človek, ki se v cvetu let veseli živ-

ljenja — gledata svet pač z drugačnimi občutki. Zdaj še le se mu je zazdelo, da so bili žarki zahajajočega solnca nekdanj mnogo lepši, da se je glasilo zvonjenje mnogo bolj ubrano, da je bil glas pevk krepkejši in vabljivejši, da so ukali mladeniči nekdanj čvrsteje.

Še je slonel pri oknu. Zdelo se mu je, da je slišal globok izdih skozi odprto okno spodnje sobe. Razločil je tudi, kako je padla jagoda na jagode, ki so bile zbrane v molek starega Seliča. A nekaj se je utrnulo starčku iz očesa — Janko sicer ni videl, toda slutil — in teklo je po razoranem licu. Bila je solza — solza ljubezni do sina. Nekdanj mož ni poznal solze, mislil je, da se je že odvadil joku, toda zdaj je drugače.

Mladeniču se je zasmilil oče. Umaknil se je od okna. Spoznal je, da je pod njegovo rodno kočjo pač mnogo drugače — a če trpi eden, če umira vsled bolečin, zunanji svet gre svojo pot.

Šel je spat. Napol speč, napol bdeč je sanjal o svojem bodočem življenju. Zopet in zopet je ponovil svoj stari sklep, da hoče dovršiti šole in skrbeti za starega očeta.

Ali bo pa svoj namen dosegel? Vsi, ki ga poznajo — še celo zdravniki — pravijo, da je jetičen.

zgoraj opisani njegovi lastni — otroci! Pozor torej na Gradec slovenski poslanci! V Gradcu se nekaj kuha! Prihodnjič kaj več o tem slučaju — in drugih zanimivostih z našega deželnega sodišča.

Blagoslovljenje „Narodnega Doma“ se je v mrznjo „hašlovcev“ v Dobrovesi na Koroškem izvanredno krasno obneslo. Lepi govori so bili z navdušenjem sprejeti. Prostori so bili prenapolnjeni; ob polu 6. uri bile so že vse vstopnice razprodane. Ubogi pogorelci v Brežkivasi imajo tedaj že nekoliko podpore upati. Akoravno se je shod vršil s posebnim namenom, je vendar že samo naznanilo o njem vzbudilo jezo nemškutarskih hujskačev, kar so pokazale „Freie Stimmen“ v števil. 77. Torej kdo hujska?! Posestnik K. iz Sinčevasi se ni mogel premagati, da bi ne bil dal duška svoji tevtonski jezi s pijanim „all haj!“ Prihodnjič več.

Židovska sinagoga na — Kranjskem. Na Hrušici na Gorenjskem se je zbralo vsled dela pri vrtanju tunela skozi Karavanke ljudi vseh mogočih narodnosti in veroizpovedanj. Cerkve ni na Hrušici nikake, pač pa so si Židi ustanovili svojo sinagogo. Očedili so neki hlev in tamkaj praznovali svoje praznike. Tudi neka prodajalna je bila vsled teh praznikov zaprta. Najbrž je s to sinagogo tudi v zvezi privatna nemška šola, ki jo je ustanovila neka Hübschnigg na Hrušici.

Za nemško gledališče v Ljubljani je kranjska hranilnica dosedaj že darovala celih 240.000 K. Prihodnje leto baje že začno zgradbo. — Pomisliti je treba, da je ta denar slovenski denar, da se z dobičkom, ki ga ima hranilnica od slovenskih vlog, zida v slovenski Ljubljani nemško gledališče.

Novo društvo. V Mirnu se je ustanovilo bralno in pevsko društvo „Vipava“. Pretekli torek je imelo svoj ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo nad sedemdeset društvenikov. Predsednikom je bil izbran ondašnji strojar in posestnik Ivan Lokar.

Delavci pozor! Delavsko tajništvo slov. kršč. socialne zveze posluje od 1. oktobra t. l. nadalje od 3/47 do 1/28. ure zvečer ob delavskih v zvezinih prostorih „Katol. Dom“, I. nadstropje. Pojasnila se dajo v vseh delavstva se tičočih zadevah in sicer brezplačno. Odbor slov. kršč. soc. zveze.

Gospodarska zbornica. V ponedeljek je imela tudi gospodarska zbornica sejo in je glede odpusta vojaških triletnikov ter poklicanja novincev in njih števila sklenila to, kar je bilo sklenjeno v poslanski zbornici. V ti seji so govorili razni govorniki proti madjarskim aspiracijam ter proti gospodarski ločitvi tostranske državne polovice od onostranske.

Družba sv. Mohorja. Dne 24. septembra smo začeli razpošiljati letošnje družbene knjige in prizadevali si bodemo, da častiti udje dobe knjige najprej ko mogoče. Odpravili bodemo zaboje s knjigami po tej-le vrsti: Škofije: 1. Krška, 2. Amerika in Afrika, 3. Razni kraji, 4. Lavantinska, 5. Ljubljanska, 6. Tržaška in 7. Goriška. Cenjene gospode poverjenike, katerim se knjige pošiljajo, nujno prosimo, naj takoj, ko dobe „aviso“, pošljejo po nje na pošto ali železniško postajo, da ne bode sitnih reklamacij, ki provzročajo samo zamudo in nepotrebne stroške. Poštne stroške morajo oč. poverjenikom povrniti posamezni udje. One gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prepotrebne prostora. Odbor.

Okolu sveta.

Naš avstrijski državni zbor. Jako burna je bila petkova seja, v kateri je govoril socialec Daszynski. Daszynski je govoril seveda po svoje. S posebno slastjo pa se je spravil tudi nad našega prestolonaslednika, zaradi česar ga je poklical predsednik k redu. Govoril pa je tudi Vsenemec dr. Schalk, ki je izrazil željo, da bi se Ogrska prej ko prej odtrgala od Avstrije, da bi se potem Avstrija lažje priklopila k Nemčiji. Značilno je tudi to, da so v petkovi seji poslanci

ljudske stranke, ki velja zdaj kot vladna stranka namreč poslanci Hofmann-Wellenhof, Derschatta in Walz stavili predlog, naj se vse pravočasno ukrene za gospodarsko ločitev od Ogerske in za preosnovo avstro-ogerske banke. Od jedne strani so ti ljudje skoro še bolj vneti za celokupnost avstro-ogerske armade, nego je krona sama, od druge strani pa zahtevajo, da pride med Avstrijo in Ogersko do ločitve v takih točkah, ki bi morale biti pravzaprav podlaga celokupnosti armade. Ko je poslanska zbornica v soboto sprejela nujne predloge glede odpusta vojakov ter poklicanja novincev v vojaško službo, začela je razpravljati o državnih podporah za, po ujmah poškodovane pokrajine. Ministerski predsednik dr. Körber je naznanil zbornici, da je vlada v ta namen že dovolila 15 milijonov kron, katera svota se je razdelila po raznih deželah. Z ozirom na to pa, da so bile letos izvanredno velike in strašne elementarne nesreče, ki so napravile še v zanjem času, posebno na Koroškem, na Tirolskem in na Solnograškem neizmerno veliko škode, prišla je vlada do prepričanja, da dovoljena državna podpora še ne bode zadostovala. Ko sta k tej točki govorila še poslanca Peschka in Heinrich bila je sobotna seja zaključena. 28. m. m. je poslanska zbornica končala razpravo glede državnih podpor. Potem pa je bila seja zaključena. Prihodnja seja se naznani poslancem pismeno na dom.

Ruski car na Dunaju. Ruski car je došel na Dunaj v četrtek dne 1. oktobra ob 10. uri 30 minut predpoldne z velikim spremstvom, v katerem je tudi ruski minister za vnanje stvari, grof Lamsdorf. Zapadni kolodvor je bil krasno odičen. Carja so vsprejeli: cesar, nadvojvode, člani ruskega poslaništva, avstrijski poslanik v Petrogradu Ehrental, mestni poveljnik, generalni konzul v Budimpešti. Na kolodvoru se je namestila častna stotnija z zastavo in godbo, njej na čelu nadvojvoda Oton kakor namestnik kornega poveljnika. Nadvojvode, ki so imejtelji ruskih polkov, so nosili te uniforme z ruskimi dekoracijami. Pozdrav med avstrijskim cesarjem, ki je nosil uniformo svojega ruskega Keksholnškega polka, in carjem, ki je nosil uniformo svojega avstro-ogerskega ulanskega polka, je bil izredno prisrčen. Oba vladarja sta si podala roke in se poljubila dvakrat. Cesarja sta si ogledala častno stotnijo, čemur je sledilo predstavljenje nadvojvod, katerim je car nutil roko. Po predstavljenju obojestranskih spremstev in drugih oficijelnih oseb, o čemer je car podal roko avstrijskemu poslaniku Ehrentalu, avstrijski cesar pa grofu Lamsdorfu, sta se monarha odpeljala v schönbrunski grad ob salutnih streljih topništva. Po vsej poti je vojaštvo tvorilo špalir. Ogromna množica, ki se je nahajala na tribunah, prirejala je cesarju in njega visokemu gostu viharne ovacije.

Mož s 40 nevestami. Na Dunaju so ob sodili 50 letnega sobnega slikarja Jožefa Maleka na 6 mesecev ječe, ker je obljubil 40 ženskam, da jih bo poročil ter jih je ogoljufal za denar.

Moža so ji pojedli. Nedavno je prišel v Stubici v Fellnerjevo lekarno neki kmet iz okolice Oroslavja, a ženo je pustil na trgu pred lekarno čakati. Kmet se je moral nekaj dalje časa muditi v lekarni, ker mu lekarnar ni mogel takoj dati drobiža. Med tem je šla žena v župno cerkev. Ko je mož opravil svoj posel ter ni našel žene pred lekarno, mislil si je, da je že odšla naprej domov, ter je tudi sam korakal proti domu. Med tem je prišla žena iz cerkve in ker ni našla moža pred lekarno, šla je v lekarno po njega. Tu ji je lekarnar povedal, da je mož že odšel. Žena pa je začela preplašena kričati: „Moža ste mi pojedli! Dajte mi moža nazaj!“ Lekarnar si je prizadeval ženo pomiriti, toda vse zaman. Neprestano je kričala, da so ji moža pojedli. Šla je na trg, vrgla se na tla ter neusmiljeno vpila: „Moža so mi pojedli!“ Ker so se začeli zbirati ljudje okoli lekarne, telefoniral je lekarnar, naj pride občinski ali kotarski uradnik. Toda prišel je le občinski prisežnik in kakor bi ne verjel lekarnaju, začel je kmeta iskati po lekarni. Končno pa je le verjel ter odstranil obupano ženo, ki je ves čas do doma jokala, toda doma je bila vsa srečna v objemu svojega pojedenega moža. Ta dogodek se raz-

laga tako, da v ondotnih krajih kmetje res verujejo, da v lekarnah kuhajo ljudi. Celo napol izobraženi ljudje pripovedujejo, da potrebujejo lekarnarji posebno rumenolase ljudi. Obesijo jih za noge, in pena, ki jim pri tem stopi iz ust, je najhujši strup, ki ga lekarnarji rabijo. Tu bi bila pač dolžnost duhovnikov in učiteljev ljudem iztrebiti tako praznoverstvo.

Kriza na Ogerskem. — Grof Khuen poražen. Senzacija se godi za senzacijo. Ogerska zbornica je imela včeraj eno svojih izredno viharjih sej in razburjenje je bilo nepopisno. Vsploh dneva je bil ta, da so se dogodki na Ogerskem zopet enkrat senzacionelno zasukali. V torek je donesla seja ogerske zbornice grofu Khuenu poraz, od katerega menda ne okreva več kot ogerski državnik. Vse se je združilo proti njemu. Appony-jevci so pripravili udarec v sporazumljenju s Košutovci in tej koaliciji se je pridružila — liberalna vladna stranka! Grof Khuen je ostal popolno osamljen, zapuščen. Malo je izgledov v zgodovini parlamentarizma, da bi bila vlada vladna stranka ne le tako grdo pustila na cedilu, ampak se celo pridružila sovražnikom vlade. Grofu Khuenu ni ostalo družega, nego da je brzojavno javil cesarju, da mu ne bo možno sestaviti vlade, da torej vrača poverjeni mu mandat. Grof Khuen je tako intenzivno občutil doživeli poraz, da je ostal v Budimpešti, dočim bi bil moral v torek zvečer odpotovati na Dunaj, kjer naj bi bil zastopal ogersko državo ob prihodu ruskega carja. Dogodki v seji ogerske zbornice, ki so prinesli katastrofo nad grofa Khuena, so bili v glavnem nastopni. Predsednik grof Appony je otvoril sejo s tem, da je več poslancev pozval na red radi nedopustnih izrazov, ki so jih dotičniki rabili v zadnji seji. Na to je znani poslanec Barabas, ki je vkljub svoji starosti nad 80 let, med najbolj ekscesivnimi poslanci ogerske zbornice, podal neko izjavo, ki naj bi nekako ublažila njegov vsklik proti cesarju. Koliko pa je bilo vredno to „pojasnilo“, nam pojasnjuje dejstvo, da je eden poznejših govornikov, Barabasov somišljenik Eötvös, odkrito ponovil izjavo, da ne veruje besedam, ki jih je cesar govoril v Chlopeh. Nato je govoril poslanec Bakony zelo ostro proti pridržanju tretjeletnikov, naglašuje, da se pravice državljanov gazijo z nogami. Govornik je izjavil, da radi tega treba ministerskega predsednika pozvati na odgovor. To je bil prvi strel proti grofu Khuenu. Temu je sledila kanonada proti avstrijskemu ministerskemu predsedniku, ki je zagrnila s katastrofo — grofa Khuena. Na Koerberja so navalili zlasti radi njegove izjave v avstrijskem parlamentu, da je pooblaščen v izjavo, da vojska mora ostati skupna in poveljstveni jezik enotni. Kanonado so otvorili najsrđiteji govorniki opozicije, ki so očitali Koerberju, da zavaja krono in da pozivlja vse stranke na boj proti Ogerski. Ali hudo so prijemali tudi vladno liberalno stranko, kateri so očitali, da je v tem kritičnem času nedopustno zanemarjala svojo dolžnost. Posl. Krasznay je naravnost pozival vladno stranke, naj prepusti neodvisnostni stranki, da obračuna z Avstrijo. Ta stranka da že najde sredstva, da zakliče Avstriji: roko proč! in da izvojuje Ogerski popolno politično in gospodarsko svobodo. — Poslanec Eötvös je očital Avstriji aroganco, ki da je provzročila že veliko zla v zgodovini. Ta govornik je pozival deželo in liberalno stranko naj se dvigneti kakor en mož. Za tem je govorila liberalna stranka na usta grofa Andrassyja. To je bil najznačilnejši moment za psihologijo političnega in strankarskega življenja na Ogerskem. Grof Andrassy je bil med tistimi redkimi politikimi ogerskimi; on se je bil precej odkrito izjavil za skupnost vojske in proti pretiranim narodnim zahtevam. Sedaj pa je izjavil, da je bilo opravičeno razkurjenje Madjarov zaradi armadnega povelja, a je nekoliko ublažil to izjavo rekši, da kralj gotovo ni hotel kršiti ustavnih pravic Ogerske. Stvarno je torej tudi ta govornik podkrepil pozicije opozicije! To je menda vspodbudilo posl. Hocka za direkten napad na krono, češ, Ogerska da je zvezana z dinastijo, ki hoče Ogersko ponižati na nižino zemljepisnega pojma. V tej razgreti atmosferi se je dvignil grof Khuen

Hedervary, da vzame v obrambo svojega avstrijskega tovariša Koerberja. Ta obramba je kulminirala v izjavi, da je g. Koerber le branil avstrijski vpliv v zmislu zakona, kakor bi on, Khuen Hedervary, branil vpliv Ogerske, ako bi se v Avstriji pojavile želje, ki bi se dotikale tudi Ogerske. Ta izjava Khuenova je izzivala viharne proteste ne le od strani vladne stranke. V najsrdečjih izrazih so poslanci apostrofirali Khuena in so tudi liberalci glasno izjavljali svoje nezadovoljstvo s temi izjavami. V tem se je oglasil poslanec Košut s predlogom, naj se za sredo zopet skliče seja v razpravo o besedah ministerskega predsednika. Ta predlog je pozdravila opozicija z viharним aplavzom in je doživela trijumf, da je bil z veliko večino — ker je glasovala zanj tudi skoraj vsa vladna stranka — vsprejet predlog, ki pomenja (mi se nadejamo temu) politično smrt grofu Khuenu Hedervaryju. Mož je imel torej vso zbornico proti sebi. Utis tega vladnega poraza je bil velik in se je javljal v velikem razburjenju tudi po seji. Khuen je umel teže dogodkov in je pod to težo javil cesarju, da je ponesrečil s svojo mislijo. Opozicija pa je triumfirala in je vsklikala: grof Khuen Hedervary je mrtev! — Sic transit gloria mundi! Ali, kar je najhuje zanj in kar je v največje zadoščenje vsem njim, ki so na Hrvatskem trpeli pod njegovo nečloveško kruto roko, je to, da sedaj tudi oni, katerim je služil s svojim nasiljem, glasno oznanjajo njegovo totalno nesposobnost. Ali tudi Madjari naj ne triumfirajo preveč radi dogodkov tega dne. Za tem veseljem utegne priti hud in dolg glavobol. To ni ravno nadobuden znak o njihovi sestavi, da ga v toli kritičnih časih nima madjarstvo enega celega moža, ki bi se hotel postaviti dogodkom na čelo, in bi se ne menil za nevarnost, da ubije s tem samega sebe. — Nikdo se noče izpostaviti, da bi sestavil vlado, ker se vsi boje za svojo škodo. Zato je bila krona siljena poseči po enem grofu Khuenu! Jako jako se dozdeva, da veliki trenotki niso našli velikih mož v madjarstvu.

Iz Srbije. Srbska vlada je izdala naslednjo izjavo: Boj, ki ga vodi del evropskega časopisja, posebno dunajsko in berlinsko, proti sedanji srbski vladi, dela zelo neprijeten utis na dotične kroge in zajedno žali srbsko ljudstvo v njegovih najsvetejših čutilih. Res je, da so povzročili spremembo v noči med 11. in 12. junijem nekateri častniki, toda ta sprememba odgovarja željam ljudstva in tudi parlament je nazval ta čin patrijotično delo. Da je kralj delal previdno in ugodil željam ljudstva, ker ni kaznoval povzročiteljev te spremembe, ne dokazuje le navdušen sprejem kralja na njegovem potovanju, ampak tudi zadnje prostovoljno gibanje, ki je obrnjeno proti novim zarotnikom. Na mnogih javnih shodih protestuje ves narod proti nameram onih malo častnikov, katerim je osebni interes nad vse in ki spravljajo v nevarnost mir in red v svoji domovini. Brez pretiranja se lahko reče, da ves narod obsoja njih nedomoljubno delovanje. — Navzlic temu jih brani evropsko časopisje in ne zahteva od kralja le, da se jih osvobodi, ampak da se zadosti tudi njih željam, ki pa stoje v nasprotju z željami ljudstva. Od kralja se zahteva, da napove vojsko svojemu narodu, da napravi mir v svojem okrožju. Toda volitve so pred durmi: v malo dneh se otvori skupščina, in mesto da bi to časopisje pričakovalo njenih zaključkov, pa zahteva od kralja nekakega državnega prevrata, da bi namreč obsodil osebe, katere je srbski parlament nazval narodne junake. — Ti napadi na kralja in srbsko ljudstvo, ki je s kraljem solidarno, jako vznemirjajo Srbe. V teh napadih se vidi prozorno sovražno namero, da bi se zabranilo, da se povrne v to deželo prej ko mogoče mir in red. Umevno je, da napada srbsko časopisje one dežele, kojih listi se postavljajo na stran novih zarotnikov in proti kralju. Taki dogodki gotovo ne okrepujejo prijateljskih vezi med Srbijo in dotičnimi državami. Želela bi torej srbska vlada, da v interesu dotičnih držav samih prenehajo napadi prej ko mogoče od obeh strani. — Dunajski listi pa bruhajo jezo na kralja Petra, njegovo vlado in častnike-zarotnike. Nekateri listi

napadajo na najsurejši način kralja, ga imenujejo nesramneža, ker se javno postavlja na stran zarotnikov, jih proklamira za junake in ker pozablja, kako jih je evropska javnost obsodila. Peter I. pozablja na ostre besede Franca Jožefa in ruskega carja, s katerimi sta obsodila kraljevo umorstvo in zahtevala kaznovanje. Isto časopisje napada tudi „Cor. B.“, ker razširja take izjave, ki so naperjene proti Avstriji in pozivljajo vlado, da naj energično protestira proti žaljenjem. Iz tega srdečega odgovora dunajskih listov in iz njih napadov na Petra I. in Srbe se da sklepati, da je srbska vlada s svojo izjavo dregnula v sršenovo gnezdo, in da se dunajsko časopisje čuti živo prizadeto. Naj že misli vsakdo kakor hoče o Srbiji in zadnjih dogodkih v tej nesrečni slovanski državi, to je gotovo, da je ravno intrigiranje avstro-ogerskih židovskih listov največ krivo, da ne pride v Srbiji do miru. Smrdljivi žid pač zna, da on najlažje ribari, če se brata koljeta. Skrajni čas bi bil, da bi Srbi posnemali Ruse in pomeli iz svoje sredine ne le žide, ampak ves židovski vpliv. „Hoids off!“ naj jim zakličejo, „od te svete, s slovansko dragoceno krvjo tolikrat namočene zemlje!“

Nova trozveza. Bolgarski knez Ferdinand je poslal svojega zaupnika v Belgrad, da se dogovori s tamošnjo vlado o skupnem postopanju v Macedoniji. Sedaj že vsi listi pišejo o tej zvezi. Brat Sarafova je rekel, da pri najmanjšem izzivanju Turčije udere Srbija v Skoplje. V tem slučaju bi bolgarske čete zasedle Monastir, Črnagora pa Albanijo. Turčija bi bila primorana, deliti svoje moči in bi tako gotovo bila premagana. Macedonije pa ne zahtevajo ne Bolgari ne Srbi zase, kakor so dosedaj delali, ko so se prepirali, čegava naj bo ta nesrečna dežela, ampak združila jih je le misel na osvoboditev Slovana in brata izpod krutega turškega jarma in zahtevajo za Macedonijo samovlado.

Razburjenje v Bosni. Iz Sarajeva se poroča, da vlada po Bosni velika vznemirjenost, ker se pripravljajo mnogi Turki v Bosni za vojno v Macedoniji. Bosanski turčini se smatrajo še za podložnike sultanove in če bi jih poklical „padišah“ na boj zoper („gjaure“) kristijane, bi se gotovo tudi med ondotnim turškim prebivalstvom v Bosni in Hercegovini pokazalo precejšnje gibanje. Resnica je tudi, kar se govori o zalogah orožja, ki se je našlo. Določeno je bilo baje za Staro Srbijo in Macedonijo.

Bel lasje so dragi. Las se prišteva k najdražjemu blagu, velja več kakor isto toliko zlata in gotove vrste las se plačuje 400 kron gram. Toda taki lasje se prodajajo le v majhnih množinah. To je čisto bel las žive osebe in ne manj kakor 75 cm dolge. Imajo ga pa mnoge postarane dame, katerega pa ne dajo za nobeno ceno. Las, kakor rečeno, mora biti popolnoma bel in ne rumenkast. Temu najbližnje stopinjo zaseda ko pepel belkast las, najcenejši pa so gosti črni lasje Kitajcev. Rabijo jih namreč pri gledališčih.

Vstaja proti hišnemu posestniku. Neki trgovec z obleko, v Lille, posestnik majhne hišice v bližnji vasi Armentieres, hotel je najemnika z dvanajstimi otroki izgnati, ker mu ni plačal najemnine. Ko se je to zvedelo, vršil se je vsak dan protest pred trgovčevu hišo tako, da so jo morali vedno stražiti stražniki. V petek zvečer, ko je hotel komisar jednega izmed razgrajčev prijeti, nastala je očitna vstaja. Razgrajčiči, okoli 2000 po številu, predrli so vrste stražnikov in jih tako obdelavali, da sta komisar in jeden stražnikov zbežala v zraven ležečo stražnico. 50 ljudi je napadlo kupčevo hišo, kateri je s svojo rodovino pri zadnjih vratih vbežal, vničili so vse, kar so našli v predalih in vrgli vso opravo skozi okno. Ravnotako so potem naredili v stražnici, katere prebivalci so morali bežati.

Barbarska usmrtitev kineškega časnikarja. V Pekingju se je zgodila strašna grozovitost. V tem mestu je bil aretiran kineški časnikar Schen-Tschien, ker je bil na sumu, da je v zvezi z reformatorjem Kang Qu-wei. Pri obravnavi je bilo navzočih devet mandarinov — a se mu ni moglo nič dokazati. Ker je pa sam pripoznal svojo naklonjenost do reform — je bil

obsojen zato na smrt. Kljub temu, da je v onem času po običaju prepovedano koga usmrtiti, ga je dala v svojem srdcu cesarica-vdova do smrti bičati. Osem rabeljev je dve uri tolklo po njegovem telesu, tako da je meso kar samo padalo od telesa. In ko je Schen še dihal, so ga zadušili. Mandarini, katerih krivice je bičal in cesarica sama, ki je sovražna veliki reformi, so ga imeli v želodcu. Od tod taka barbarska kazen za pravico in resnico!

Šala v resnem trenutku. Na Tirolskem se je pripetila sledeča dogodba: Zaradi neke dekline od Sv. Bolfanka, ki je lastnega otroka umorila, povabilo je okrajno sodništvo Št. Gilgensko tudi veliko prič, katere bi imele izpovedati o prejšnjem življenju morilke. Tudi Lizika od „Sladke planine“ nad „Ovčjo goro“, pridna planjarica, dobila je poziv. Pozivni listek djala je v pletarčico, kjer je shranjevala svoje ključke in druge podrobnosti... Napovedan dan pride. Na vse zgodaj že hiti Lizika, da bi opravila pred odhodom potrebno delo. Ko vse opravi, je že jako pozno in zadnji trenutek se spomni: „Stoj, pozivni list moram vzeti s seboj!“ Hitro seže v pletarčico, sname iz nje list ter ga vtakne v nedrje. Določena ura odbije in rdečih lic stopi Lizika v sodno dvorano, kjer se ima vršiti obravnavo. Sedaj tudi njo pokličejo po imenu; odda pozivni listič in ta stori naenkrat čudež. Katerikoli ga dobi v roke, in naj je preje še tako resni obraz imel, vsaki se začne smejati ter da listek svojemu sosedu. Nazadnje ga dobi naša Lizika zopet nazaj in sedaj tudi ona razumi zakaj so se drugi smejali; mesto poziva vzela je v naglici s seboj — občinski živinski potni list, katerega je bila včeraj vzela za „šeko“.

GLASNIK.

Ženska delavska organizacija.

Ako se podamo v kraj, kjer so tovarne in sploh večji takozvani industrijski kraji, srečali bomo množice slabotnih žensk z bledimi obrazi, ki se podajajo na delo. Novejši kapitalistično izsesevalni čas je iztrgal tudi žensko iz družinskega središča, kamor le-ta po svoji naravi in po svojih telesnih zmožnostih spada in jo zapodil na praktično polje, v boj za obstanek. Mnogo se je že in se še zabavlja proti ženski delavki, toda omejiti ali pa prepovedati žensko delo je dandanes popolnoma nemogoče, nezmisel. Milijone in milijone delavk pahnjeno bi bilo na ulico, razpostavljeno največji revščini in bedi in potisnjeno na cesto, protistuciji v roko. Skrb naša, krščanskih sicijalcev in to tudi slovenskih, mora biti marveč, da vzgojimo, združimo in organiziramo potom družtev žensko delavstvo v močne, neproderljive krščansko socialne batalijone. Naša dolžnost je, da poglobimo in razširimo našo organizacijo in to tem bolj, ker nam je znano, da naši nasprotniki, privrženci materijalističnih načel in naj bodo kapitalistični liberalci, ali pa mednarodni socialni demokratje, na vso moč delajo in hočejo dobiti žensko v svoje čete. Dobro jim je znano, če dobe žensko za svoja načela, je njihova prihodnost. Toda posebne sreče pri svojih namerah nasprotniki nimajo. Le malo je med „boljšimi“ sloji emancipiranih liberalov in še manj socialno demokratičnih delavk. Ženska pač brezdvobeno čuti instinktivno, da končni smotri njenih modernih prijateljev niso drugi, kakor, da zgubi mesto v družini, ono častitljivo in njeni naravi primerno mesto, na katero jo je postavilo svetovno krščansko naziranje.

Kaj je bila ženska v starem veku? Ni li bila sužnja, popolnoma na milost in nemilost izročena samopašnosti močnejšega moža. In kaj je žena še dandanes v krajih, kamor še ni prisijala krščanska luč. Ni li pri Mohamedanih še sedaj ženska le haremska igračica poltnega Mohamedana? Krščanstvo je bila ona sila, ki je povzdignilo žensko na ono stališče, ki ji gre po npravnem in etičnem pravu. To pa žena tudi instinktivno čuti in izobrazena tudi iz zgodovine ve in zato se tesneje in gorečneje oklepa krščanske vere nego mož.

To pa nas nikakor ne sme motiti, češ, saj ženska je itak krščanska, naša dolžnost bodi, da izobrazimo in storimo žensko delavko sposobno soboriteljico v boju za družabno preosnovo po krščansko socialnih načelih, v boju, kjer čakajo kakor moške tako tudi ženske velike naloge in velike žrtve.

Vse naše javno življenje preveva dandanes asoacijski duh, duh združevanja in združevanje sa da in se izvrši najbolje po družtvih. Kako uspešno snovati, voditi in v društvu vzgojevati in izobraževati zlasti žensko delavstvo, je namen tega sestavka.

Ustanovitev kršč. društva za delavke.

Dolžnost, snovati krščansko društvo za delavke, zadene pred vsem našo slovensko duhovščino. Do duhovščine je imela in bode imela ženska vedno večje zaupanje nego do laikov. Vemo, da niso vsi naši duhovniki prijatelji društvenega življenja, vemo pa tudi, da so najhujši obsojevalci društvenega življenja ravno taki možje, ki se odlikujejo z lenobo in brezdeljem na tem polju. Znan mi je nek drugače vse časti vreden duhovnik, ki z vso odločnostjo obsoja nova krščanska društva na Slovenskem in osebno ona krščanrka društva, ki so se proti njegovi volji zasnula ravno v njegovi župniji. Noče vkljub temu, da se ga je za to prosilo, prav nič sodelovati pri teh družtvih, časa pa ima dovolj biti predsednik nekega društva, kojega člani in članice so po pretežni večini liberalne dame in liberalni denarni mogotci. Auch solche Käuze muss es geben, kaj se če, je že tako, taki možje ne poznajo potreb našega časa, pa tudi ne dolžnosti pokorščine kot duhovniki do svete stolice, ki je tolikrat povdarjala in klicala duhovnikom: vun iz zakristije na delo po družtvih organizirati krščansko ljudstvo. Taki ljudje so sami krivi, če se v kakem društvu zgodi kaka napaka, ker ne store svoje dolžnosti in se menda sramujejo biti v sredi krščanskih delavcev in delavk. Obsojali jih ne bomo, sodil jih bode On, ki je in bode vsem sodnik.

Toda k stvari. Kdor želi osnuti žensko delavsko društvo, stopiti mora v dotiko z delavkami samimi in sicer s takimi, o katerih mu je znano, da so poštene in navdušene krščanske delavke. Te mora vsakdo posebej navdušiti za stvar in jih poučiti, kako naj to misel širijo med svojimi sodelavkami. Razloži naj jim tudi, kak namen ima društvo in kaj bo nudilo delavkam. Prepričan sem, da bode delo želo kmalu zaželeno. In ko je misel razširjena, pa koj s širšo agitacijo za ustanovitev društva za delavke na dan. Sklicati shod delavk, na katerem naj se govori o važnosti in potrebi društva za delavke. Gotovo se bode, če se z navdušenostjo in z veseljem dela, društvo za delavke prav kmalu zasnovo.

Predno se pa zasnove društvo za krščanske delavke, naj osnovatelj resno premisli, ali bi kazalo osnovati samostojno društvo za delavke ali pa samo oddelek za ženske v morebiti že obstoječem društvu. Če število delavk v dotičnem kraju, ki pride v poštev, ni veliko, svetujemo, naj se zasnove samostojen oddelek za krščanske delavke v že obstoječem društvu. Tak oddelek mora bistveno izvrševati one naloge in dolžnosti, ki naj jih izvršujejo samostojna društva za delavke po načinu, kakor ga bomo pozneje razložili. V krajih pa, kjer je število delavk veliko, naj se pa osnove samostojno društvo za delavke. Kjer se misli zasnuti v že obstoječem društvu oddelek za ženske delavke, mora veljati kot navodilno načelo, da je prostor, kjer se razvija društveno življenje za ženski oddelek, ločen od onega za moški oddelek. Če bi pa to ne bilo mogoče iz raznih razlogov izpeljati, se pa mora poskrbeti za porazdelitev obeh oddelkov, tako da se čas za obisk društvenega prostora tako za moške člane in za ženske članice primerno porazdeli. Vsakdo, ki mirno in trezno presodi položaj, mi mora pritrčiti, da nikakor ne gre, da bi se podrobno društveno življenje vršilo skupno z obema spoloma. Saj se je že večkrat opazilo, da celo oženjeni in neoženjeni enega in istega spola se ne čutijo popolnoma zadovoljne, ako se

shajajo v društvo mešano in občujejo tako. Oženjeni imajo druge skrbi, težnje in iz njih izvira pogovore, kakor jih imajo neoženjeni člani in zato je še bolj umevna in potrebna v družtvih krajevna ali pa vsaj časovna ločitev spolov.

Nikakor pa ne zadostuje, če je društvo šele osnovano. Društvo mora postati vzgojevališče, središče in izobraževališče kršč. žen in deklet. Da pa to postane, je potrebno, da je pred vsem vodstvo ženskega društva, oziroma ženskega oddelka v društvu v pravih rokah.

In potrebno je, da imajo ženske društvene članice svejega duševnega vodnika (konzumenta).

Duševni vodnik (konzulent).

Kot nežno cvetko goji naj dušni voditelj ženski oddelek. Stavi naj si namen, vse članice vzgojiti v verskem in socialnem duhu. V obče vanju s članicami naj bode prijazen in mil, toda odločen in vstrajen. Zlasti mora paziti, da se poravnajo morebitni prepiri med članicami. Vso skrb mora obračati tudi na to, da se vzgoje odbornice članice tako, da bodo samostojno vodile društveno upravo. O kako važna je za procvit vsacega društva dobra uprava: red v knjigovodstvu, parlamentarni red pri sejah, red na družtvih in občnih zborih, vrejena agitacija, vrejeno pobiranje društvenih prispevkov. Želeti je sicer, naj bi duševni voditelj ženskih društev ne bil prestar, toda morebitna mladost duševnega voditelja ne sme ovirati organizacije. Iz previdnosti, da nam pri ženski organizaciji nasprotniki ničesar ne bodo mogli očitati, bi jaz nasvetoval, da je v ženskem društvu z duševnim voditeljem vedno tudi en pošten in zanesljiv laik navzoč.

Pristno čebelno-voščene sveče

4. 47-35

prodaja

Janko Šink, svečar v Kranju

kg po 5 K, poštine prosto.

Anton Belec
v Št. Vidu nad Ljubljano

izdeluje in priporoča
cerkvene svetilnice ali stalnice
iz kositarja, ali medenine in
iz topčaka

obhajilne svetilnice
pušice z zvončki
štedilna in železna ognjišča.

Prevzema
kritje streh in zvonikov.

• • • Ilustrovani ceniki na razpolago. • • •

Spominjajte se ljudskega sklada!

Vsaki gospodinji

je čestitati, ki glede na zdravje, prihranek in dobri okus uporablja Kathreiner-Kneippovo sladno kavo.

Vljudna prošnja: Pri kupovanju ne zahtevajte samo »sladne kave«, ampak izrečno vselej — Kathreinerjevo — Kneippovo sladno kavo in odjemajte jo le v izvornih zavojih, kakršnega kaže ta podoba.

